

سیاست‌های روسیه در برابر تحریم‌های اقتصادی علیه آن کشور

معاونت پژوهش‌های اقتصادی
دفتر: مطالعات اقتصادی

کد موضوعی: ۲۲۰
شماره مسلسل: ۱۴۳۲۶
تیرماه ۱۳۹۴

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۱	مقدمه
۲	۱-۱. روند تحریم‌های وضع شده علیه روسیه
۲	۱-۱-۱. تحریم‌های آمریکا
۲	۱-۲. ساختار و انواع تحریم‌های آمریکا علیه روسیه
۶	۱-۳. تحریم‌های اتحادیه اروپا
۸	۲. آثار تحریم‌ها بر اقتصاد روسیه
۹	۲-۱. نرخ رشد اقتصادی
۱۰	۲-۲. نرخ مبادله ارز
۱۲	۲-۳. تورم
۱۳	۳. اقدامات روسیه در مقابله با تحریم‌ها
۱۳	۳-۱. مقایسه اجمالی تحریم‌های وضع شده علیه روسیه و ایران
۱۵	۳-۲. توسعه پیمان پولی دوجانبه و تقویت کانال‌های امن بانکی دوجانبه
۱۶	۳-۳. کاهش سهم دلار و یورو در تجارت انرژی
۱۶	۳-۴. ممنوعیت واردات مواد غذایی از کشورهای تحریم‌کننده
	۳-۵. تهدید به ممنوعیت استفاده از حریم هوایی برای کشورهای غربی و ممنوعیت واردات اتومبیل و منسوجات از آنها
۱۹	۳-۶. گسترش روابط با کشورهای غیراروپایی پس از تحریم‌ها
۲۰	۳-۷. تأسیس صندوق حمایت از بنگاه‌های آسیب‌دیده از تحریم
۲۰	۳-۸. فروش ذخایر دلاری و تبدیل آن به طلا توسط بانک مرکزی روسیه
۲۱	۳-۹. درخواست نمایندگان مجلس دوما از اوباما برای قرار گرفتن در لیست اشخاص تحریم شده
۲۱	۳-۱۰. رونمایی از طرح مقابله با بحران اقتصادی
۲۱	نتیجه‌گیری: تجربیات قابل استفاده
۲۵	پیوست
۲۷	منابع و مأخذ



سیاست‌های روسیه در برابر تحریم‌های اقتصادی علیه آن کشور

چکیده

در این گزارش کوشش می‌شود تا با نگاه به تحریم‌های اقتصادی وضع شده علیه روسیه از سال ۲۰۱۴ میلادی به این سو (که البته بسیار رقیق‌تر از تحریم‌های ایران بوده است) آثار این تحریم‌ها بر اقتصاد روسیه و اقدامات انجام شده توسط این کشور در مقابله با آنها تبیین شود. براساس این تحقیق، تجربیات قابل استفاده از واکنش‌های فعالانه روسیه در برابر تحریم‌ها عبارتند از: جایگزینی ارزهای محلی به جای دلار، وجود برنامه ملی برای حمایت از بنگاه‌های آسیب‌دیده، اقدام جهت ضربه زدن به منافع کشورهای تحریم‌کننده، تقویت نهاد فرماندهی مقابله با تحریم و پاسخگو کردن آن و اقدامات نمادین نشانگر وحدت دولت و مجلس در مقابله با تحریم‌ها.

مقدمه

کمی بعد از آغاز مناقشات بین روسیه و غرب بر سر موضوع اوکراین و پس از آن جدایی کریمه در ماه‌های نخست سال ۲۰۱۴ میلادی، غرب تحریم‌هایی را علیه کشور روسیه اعمال کرد. این تحریم‌ها که با بلوکه کردن دارایی‌ها و ممنوعیت خروج برخی از اتباع خاص روسی آغاز شد، طی چند ماه به محدودیت‌های سرمایه‌گذاری در شرکت‌های بزرگ فعال در حوزه انرژی روسیه و همچنین ایجاد محدودیت برای ورود سرمایه به بانک‌های بزرگ روسی انجامید. اقدامات تحریمی غرب از سوی روسیه بدون پاسخ نماند و این کشور همزمان با اقدامات متقابل تحریمی علیه کشورهای غربی به‌ویژه اروپایی، برای کاهش آثار تحریم‌های تحمیل شده بر اقتصاد خود نیز سیاست‌هایی را پیش گرفته است که بررسی آنها برای کشور ما به‌عنوان کشوری که مورد تحریم واقع شده است قطعاً سودمند خواهد بود. در این گزارش ابتدا به تحریم‌های اعمال شده از سوی غرب علیه کشور روسیه و ابعاد آن می‌پردازیم، در بخش دوم گزارش آثار این تحریم‌ها را بر اقتصاد روسیه بررسی خواهیم کرد. پس از روشن شدن ابعاد و آثار تحریم‌ها در بخش سوم گزارش اقدامات روسیه را در مواجهه با تحریم‌ها بررسی می‌کنیم و در بخش پایانی به اقدامات قابل الگوبرداری برای ایران اشاره خواهیم کرد.

۱. روند تحریم‌های وضع شده علیه روسیه

تحریم‌های اعمال شده علیه روسیه را می‌توان به دو دسته کلی تقسیم کرد، تحریم‌های عمومی و تحریم‌های اشخاص خاص. تحریم‌های اشخاص خاص به اقداماتی اطلاق می‌شود که محدودیت‌هایی را برای تردد اتباع خاص این کشور به کشورهای تحریم‌کننده ایجاد کرده و یا دارایی‌های اشخاص و نهادهای خاصی را بلوکه می‌کند. اما تحریم‌های عمومی به آن دسته از اقدامات گفته می‌شود که آثار گسترده و محسوسی بر اقتصاد کشور تحریم شده داشته باشد و با تحت فشار قرار دادن حاکمیت کشور مزبور از این طریق، سعی در تغییر رفتار آن به سوی رفتار مطلوب کشورهای تحریم‌کننده داشته باشد. در زیر به تحریم‌های اعمال شده توسط آمریکا و اتحادیه اروپا علیه کشور روسیه اشاره می‌گردد در این بخش ابتدا به مهم‌ترین اقدامات تحریمی صورت گرفته اشاره می‌شود و سپس نمایی کلی از تحریم‌های صورت گرفته ارائه می‌گردد.

لازم به ذکر است تا تاریخ ۱۶ جولای تحریم‌های وضع شده تنها از نوع تحریم‌های اشخاص خاص بوده و پس از این تاریخ بود که با اعلام خبر وضع تحریم‌های بخش‌های مهمی از اقتصاد روسیه توسط وزارت خزانه‌داری ایالات متحده، تحریم‌ها به شکل عمومی درآمد.

۱-۱. تحریم‌های آمریکا

در این بخش ساختار و انواع تحریم‌های اعمال شده توسط ایالات متحده علیه کشور روسیه تشریح و سپس تحریم‌های اعمال شده در قالب فهرست زمانی، بیان و مهمترین مفاد آنها توضیح داده می‌شود.

۱-۲. ساختار و انواع تحریم‌های آمریکا علیه روسیه

۱-۲-۱. دستورهای اجرایی رئیس‌جمهور

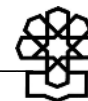
در دستورهای اجرایی^۱ که توسط رئیس‌جمهور آمریکا صادر می‌شود ممکن است اشخاص یا نهادهای خاصی به صورت مستقیم مورد تحریم قرار گیرند و یا با تفویض اختیار به وزارت خزانه‌داری و سایر دستگاه‌ها از آنها خواسته شود که اقدامات تحریمی متناسبی را علیه کشور یا گروه خاصی اعمال کنند.

۱-۲-۲. دفتر کنترل دارایی‌های خارجی وزارت خزانه‌داری آمریکا^۲

این دفتر که زیرمجموعه وزارت خزانه‌داری آمریکا می‌باشد، بررسی‌های لازم جهت اعمال سیاست‌های تحریمی را برعهده دارد و با ابزارهای مختلف نظیر صدور بخشنامه‌هایی ذیل دستورهای اجرایی

1. Executive Orders

2. OFAC



رئیس‌جمهور، مسئولیت اجرای سیاست‌های تحریمی را نیز برعهده دارد.

۱-۲-۳. لیست SDN^۱

این لیست شامل کل افراد و نهادهای مورد تحریم توسط آمریکا می‌باشد و قرار گرفتن نام افراد و نهادهای در این لیست به معنای بلوکه شدن دارایی‌های آنها و ممنوعیت صدور ویزا جهت ورود به خاک ایالات متحده می‌باشد همچنین همه اتباع آمریکایی از انجام هرگونه مبادله بازرگانی با افراد و نهادهای نامبرده شده در این لیست منع شده‌اند.

۱-۲-۴. لیست نهادهای دفتر صنعت و امنیت^۲

قرار گرفتن در این لیست بدین معناست که کلیه اشخاص آمریکایی و غیرآمریکایی برای صادرات، صادرات مجدد، انتقال به کالاها، نرم‌افزارها، تکنولوژی‌ها و... درون کشور نیاز به اخذ مجوز از دفتر صنعت و امنیت وزارت تجارت آمریکا دارند.

۱-۲-۵. فهرست شناسایی تحریم‌های بخشی^۳

این فهرست شامل نهادهایی است که حسب بخشنامه‌هایی که دفتر کنترل دارایی‌های خارجی وزارت خزانه‌داری صادر می‌کند مشمول تحریم‌های خاصی به اسم «تحریم‌های بخشی» می‌گردند که در ادامه به توضیح آن می‌پردازیم.

از ابتدای شروع مناقشات در اوکراین چهار دستور اجرایی توسط رئیس‌جمهور آمریکا در این رابطه صادر شده است که در ادامه به آنها اشاره خواهد شد.

۱-۲-۶. دور اول تحریم‌های آمریکا

در ۱۷ مارس ۲۰۱۴ و پس از برگزاری همه‌پرسی در کریمه و اعلام استقلال این منطقه اولین گروه از اشخاص روسی توسط OFAC عطف به دستورهای اجرایی ۱۳۶۶۰ و ۱۳۶۶۱ ریاست‌جمهوری آمریکا به لیست SDN اضافه شدند.^۴

تا تاریخ ۱۶ جولای ۲۰۱۴ که می‌توان آن را دور اول تحریم‌های ایالات متحده آمریکا علیه روسیه نامید، تحریم‌های وضع شده توسط این کشور از اضافه کردن افراد و نهادهای خاص به لیست SDN فراتر نرفت و در مقاطع زمانی گوناگون و تا تاریخ ۱۱ مارس ۲۰۱۵ هشت گروه دیگر از نهادها و اشخاص روسی به این لیست اضافه شدند^۵ که در مجموع ۶۸ شخص حقیقی و ۳۸ نهاد و سازمان را شامل می‌شود.

1. Specially Designated Nationals List

2. Bureau of Industry and Security

3. SSIL

4. <http://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/OFAC-Enforcement/pages/20140317.aspx>

5. http://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/OFAC-Enforcement/pages/20140320_33.aspx

<http://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/OFAC-Enforcement/pages/20140411.aspx>

<http://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/OFAC-Enforcement/Pages/20140428.aspx>

۷-۲-۱. دور دوم تحریم‌های آمریکا

در ۱۶ جولای ۲۰۱۴ و در پی تشدید درگیری‌های اوکراین بین طرفداران روسیه و دولت این کشور وزارت خزانهداری ایالات متحده با اختیاری که طی دستور اجرایی ۱۳۶۶۲ رئیس‌جمهور این کشور داشت طی بخشنامه‌ای از تحریم‌های هدفمندی که بخش‌های مالی و انرژی روسیه را هدف قرار می‌داد رونمایی کرد که به علت ماهیت متفاوت این تحریم‌ها می‌توان آنها را دور دوم تحریم‌های آمریکا علیه روسیه نامید. در این تحریم‌ها، اشخاص حقیقی و حقوقی آمریکایی از معامله اوراق قرضه و یا خرید سهام دو بانک روسی^۱ و دو شرکت روسی فعال در حوزه انرژی^۲ منع می‌شدند. لازم به ذکر است در ادامه تحریم‌های دور اول در این دور نیز ۱۱ نهاد (شامل ۸ شرکت فعال در حوزه تسلیحات) و ۵ شخص حقیقی نیز به لیست SDN اضافه شدند. در اقدامی هماهنگ این ۱۱ نهاد همچنین به لیست نهادهای دفتر صنعت و امنیت وزارت تجارت آمریکا اضافه شدند.

نکته قابل توجه در این زمینه این است که هیچ‌یک از چهار شرکت ذکر شده در بخشنامه^۳ دفتر کنترل دارایی‌های خارجی وزارت خزانهداری آمریکا^۴ (Rosneft, Novatek, VEB, Gazprombank) به لیست SDN و لیست نهادهای دفتر صنعت و امنیت اضافه نشده‌اند و تنها با صدور بخشنامه‌هایی توسط این دفتر تحت عنوان «بخشنامه‌های یک و دو ذیل دستور اجرایی ۱۳۶۶۲»^۵ تحریم‌هایی با ماهیت ذکر شده علیه آنها وضع شده است. محدودیت‌های ذکر شده در این بخشنامه‌ها به صورت زیر است:

«معاملات زیر برای اتباع آمریکایی یا ساکنین ایالات متحده ممنوع می‌باشد: معامله، تأمین مالی و هرگونه خرید و فروش بدهی جدید با سررسید بیش از ۹۰ روز یا خرید و فروش سهام جدید در رابطه با اشخاص مذکور، اموال آنها و منافع آنها در اموال. هرگونه معامله دیگر با این اشخاص یا در رابطه با اموالی که یک یا تعدادی از این اشخاص در آن ذینفع‌اند آزاد است.»

لازم به ذکر است مؤسساتی که مشمول تحریم فوق (تحریم‌های دور دوم) می‌گردند در لیست جداگانه‌ای به نام «فهرست شناسایی تحریم‌های بخشی»^۶ دسته‌بندی می‌شوند.

http://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/OFAC-Enforcement/Pages/20140619_33.aspx

<http://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/OFAC-Enforcement/Pages/20140716.aspx>

<http://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/OFAC-Enforcement/Pages/20140729.aspx>

<http://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/OFAC-Enforcement/Pages/20140912.aspx>

<http://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/OFAC-Enforcement/Pages/20150311.aspx>

1. Gazprombank OAO and VEB

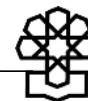
2. OAO and Novatek

3. Directive

4. Office of Foreign Assets Control (OFAC)

5. Directive ۱&۲ Under Executive Order 13662

6. Sectoral Sanctions Identifications List (SSIL)



در تاریخ ۲۹ جولای ۲۰۱۴ مؤسسات دیگری مشمول تحریم گردید. از جمله این تحریم‌ها می‌توان به قرار گرفتن سه بانک بزرگ روسی^۱ در لیست SSIL و قرار گرفتن شرکت دولتی بزرگ فعال در زمینه ساخت و تعمیر و نگهداری کشتی روسیه با نام «شرکت ملی کشتی‌سازی»^۲ روسیه در لیست SDN و همچنین لیست نهادهای دفتر صنعت و امنیت وزارت بازرگانی آمریکا اشاره کرد. نکته قابل توجه دیگر در تحریم‌های اعمال شده در تاریخ ۲۹ جولای، منع صادرات، صادرات مجدد یا انتقال در خارج از مرزهای تجهیزاتی است که در اکتشاف و استخراج نفت از میداین موجود در آب‌های عمیق، مناطق قطبی و شوره‌زار کاربرد دارند. این محدودیت‌ها از سوی وزارت بازرگانی ایالات متحده اعمال می‌شود.

۸-۲-۱. دور سوم تحریم‌های آمریکا

آخرین اقدام آمریکا در گسترش تحریم‌های خود که هم دامنه و هم شدت تحریم‌های قبلی را افزایش می‌داد در تاریخ ۱۲ سپتامبر ۲۰۱۴ به اجرا درآمد. در این تحریم‌ها علاوه بر قرار گرفتن پنج شرکت فعال در حوزه دفاعی روسیه در لیست SDN، یک بانک،^۳ پنج شرکت فعال در حوزه نفت و گاز^۴ و یک شرکت نظامی روسی^۵ به وسیله بخشنامه‌های جدیدی که OFAC منتشر کرد به لیست SSI افزوده شدند. بنابراین بخشنامه‌ها که از ابتدای شروع تحریم‌های دور دوم به چهار عدد افزایش پیدا کرده است، خرید و فروش اوراق بدهی این شرکت‌ها در بازارهای مالی با سررسید بیش از ۳۰ روز برای اشخاص آمریکایی ممنوع می‌باشد و مؤسسات مورد تحریم نیز علاوه بر بانک‌ها یا شرکت‌های مصرح در لیست SSL به تمامی سازمان‌ها و شرکت‌هایی که بیش از ۵۰ درصد از آنها متعلق به یکی از شرکت‌های نامبرده باشد تعمیم یافته است.

در بخشنامه چهارم از بخشنامه‌های منتشر شده توسط دفتر کنترل دارایی‌های خارجی وزارت خزانه‌داری آمریکا، کلیه اشخاص آمریکایی از ارائه خدمات، صادرات و صادرات مجدد هرگونه کالای آمریکایی یا غیرآمریکایی یا تکنولوژی که به اکتشاف یا تولید نفت در آب‌های عمیق، مناطق قطبی و شوره‌زار در روسیه کمک می‌کند منع می‌کند. لازم به ذکر است این محدودیت‌ها فقط برای پروژه‌هایی که به تولید نفت یا تولید توأمان نفت و گاز می‌انجامد وجود دارد و به اکتشاف و تولید گاز مربوط نمی‌باشد.

جدول زیر کلیه شرکت‌های روسی که به موجب حداقل یکی از بخشنامه‌های صادره مورد تحریم قرار گرفته اند را مشخص می‌کند:

1. Bank of Moscow, Russian Agricultural Bank, and VTB Bank OAO
2. United Shipbuilding Corporation
3. SBERBANK OF RUSSIA
4. AK TRANSNEFT OAO, LUKOIL OAO, OJSC GAZPROM NEFT, OPEN JOINT STOCK COMPANY GAZPROM, SURGUTNEFTEGAS
5. ROSTEC

جدول ۱. شرکت‌های تحریم شده در بخشنامه‌های تحریم‌های بخشی آمریکا

نام شرکت	تاریخ تحریم	بخشنامه
AK Transneft	9/12/14	2
Bank of Moscow	7/29/14	1
Gazprom	9/12/14	4
Gazprom Neft	9/12/14	2 & 4
Gazprombank	7/16/14	1
Lukoil	9/12/14	4
Novatek	7/16/14	2
Rosneft	7/16/14	2 & 4
Rostec	9/12/14	3
Russian Agricultural Bank	7/29/14	1
Sberbank of Russia	9/12/14	1
Surgutneftegas	9/12/14	4
Vnesheconombank	7/16/14	1
VTB Bank	7/29/14	1

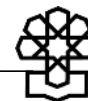
مأخذ: تیم تحقیق.

همچنین در این دور از تحریم‌ها پنج شرکت فعال در حوزه انرژی^۱ و پنج شرکت فعال در حوزه دفاعی^۲ روسیه را وارد لیست نهادهای دفتر صنعت و امنیت وزارت تجارت آمریکا کرده است. تلاش‌های آمریکا برای افزایش تحریم‌ها علیه روسیه همچنان ادامه دارد، در ۱۳ دسامبر ۲۰۱۴، لایحه‌ای^۳ در کنگره آمریکا به تصویب رسید که حاوی اقدامات تحریمی علیه روسیه است، این لایحه بعد از تصویب در انتظار امضای رئیس‌جمهور آمریکا برای تبدیل شدن به قانون است. آخرین اقدام تحریمی صورت گرفته توسط ایالات متحده اضافه کردن ۱۱ شخص حقیقی و دو نهاد به لیست SDN بود که در تاریخ ۱۱ مارس ۲۰۱۵ صورت پذیرفت.

۳-۱. تحریم‌های اتحادیه اروپا

تحریم‌های اتحادیه اروپا علیه کشور روسیه مشابهت بسیار زیادی با تحریم‌های آمریکا علیه این کشور دارد، تا آنجا که ذکر همه آنها تا حد زیادی به تکرار موضوعات پیشگفته خواهد انجامید، از این رو در ادامه با طبقه‌بندی محتوایی تحریم‌ها براساس حوزه هدف تحریم‌های اتحادیه اروپا، صرفاً اشاره‌ای به مهم‌ترین موارد آنها خواهیم داشت.

1. Gazprom OAO, Gazpromneft, Lukoil OAO, Rosneft and Surgutneftegas
 2. Almaz-Antey Air Defense Concern Main System Design Bureau; Tikhomirov Scientific Research Institute of Instrument Design; Mytishchinski Mashinostroitelny Zavod OAO; Kalinin Machine Plant, JSC; and Dolgoprudny Research Production Enterprise
 3. Ukraine Freedom Support Act



۱-۳-۱. شروع تحریم‌ها

اولین اقدام تحریمی اتحادیه اروپا طی مصوبه شماره 2014/145/CFSP شورای اتحادیه اروپا در ۱۷ مارس ۲۰۱۴ صورت گرفته که به آیین‌نامه (EU) No 269/2014 انجامید و طی آن ممنوعیت سفر و بلوکه کردن دارایی ۲۱ تن از مقامات روسی و کریمه‌ای که سیاست الحاق کریمه به روسیه را دنبال می‌کردند، اعلام شد.

۱-۳-۲. اقدامات دیپلماتیک

برگزاری اجلاس جی ۷ در تاریخ ۴-۵ ژوئن در بروکسل به‌جای اجلاس جی ۸ که قرار بود در سوشی برگزار شود. اجلاس اتحادیه اروپا و روسیه لغو شد و دولت‌های عضو اتحادیه اروپا تصمیم به عدم برگزاری دیدارهای متعارف با مقامات روسی گرفتند. گفتگوها در رابطه با مسائل مربوط به ویزا و همچنین توافق اخیر بین روسیه و اتحادیه اروپا در این رابطه به حالت تعلیق درآمد.

۱-۳-۳. اقدامات محدودکننده

بلوکه کردن دارایی‌ها و عدم صدور روادید برای مجموعاً ۱۵۱ شخص و ۳۷ نهاد. ۱۴۵ شخص و ۲۴ نهاد در رابطه با نقض تمامیت ارضی اوکراین، ۶ نفر به علت کمک به تصمیم‌گیران روسی و ۱۳ سازمان در کریمه و سواستوپل که برخلاف قوانین اوکراین مصادره شده‌اند.^۱

۱-۳-۴. تحریم‌های اقتصادی

۱. کشورهای عضو اتحادیه اروپا و بنگاه‌های فعال ذیل قوانین آنها حق خرید و فروش اوراق قرضه، سهام و سایر ابزارهای مالی مشابه با سررسید بیش از ۳۰ روز که توسط سازمان‌های زیر صادر گردیده باشد را از تاریخ ۱۲ سپتامبر ۲۰۱۴ ندارند. همچنین خدمات مربوط به ابزارهای مذکور نظیر مبادله ممنوع است:

– پنج بانک بزرگ دولتی روسیه، شرکت‌های تابعه آنها خارج از اتحادیه اروپا یا شرکت‌هایی که به نمایندگی از آنها می‌پردازند یا تحت کنترل آنها هستند،^۲

– سه شرکت اصلی روسیه در حوزه انرژی،^۳

– سه شرکت اصلی دفاعی روسیه.^۴

۲. اتباع و شرکت‌های اعضای اتحادیه اروپا حق ارائه وام^۵ به پنج بانک بزرگ دولتی روسیه را ندارند.

۳. واردات و صادرات تسلیحات و مواد مربوطه که در لیست تسلیحات^۱ نام برده شده است از/به روسیه

1. www.consilium.europa.eu/en/press /press -releases /2015/02/pdf/17022015-Russia-sanctions-table ---Persons--and-entities_pdf/

2. SBERBANK, VTB BANK, GAZPROMBANK, VNESHECONOMBANK (VEB), ROSSELKHOZBANK

3. ROSNEFT, TRANSNEFT, GAZPROM NEFT

4. OPK OBORONPROM, UNITED AIRCRAFT CORPORATION, URALVAGONZAVOD

5. Provide Loan

ممنوع است.

۴. صادرات کالاها و تکنولوژی‌ها با مصرف دوگانه برای مقاصد نظامی روسیه و یا به مصرف‌کننده نهایی نظامی در روسیه شامل تمام کالاهای لیست «کالاها و تکنولوژی‌ها با مصرف دوگانه»^۲ ممنوع است.

۵. صادرات تجهیزات و تکنولوژی‌های خاص مرتبط با حوزه انرژی باید با مجوز مقامات ذیصلاح دولت‌های عضو صورت پذیرد. با گواهی صادرات محصولاتی که برای اکتشاف و تولید نفت در آب‌های عمیق، مناطق قطبی و شوره‌زار کاربرد دارند مخالفت می‌گردد.

۶. ارائه خدمات مربوط به اکتشاف و تولید نفت در آب‌های عمیق، مناطق قطبی و شوره‌زار برای مثال حفاری، تست صحت یا خدمات ورود^۳ در روسیه ممنوع است.

۵-۳-۱. اقدامات مربوط به همکاری‌های اقتصادی

در ۱۶ جولای اتحادیه اروپا از EIB^۴ خواست صدور مجوز برای تأمین مالی پروژه‌های جدید در روسیه را به حالت تعلیق درآورد. کشورهای عضو اتحادیه اروپا نیز ملزم به رعایت سیاست مشابه شدند به این معنا که تا اطلاع ثانوی از تأمین مالی پروژه‌ها در روسیه خودداری کنند.

۲. آثار تحریم‌ها بر اقتصاد روسیه

روسیه بزرگترین کشور در جهان از حیث وسعت و پنجمین اقتصاد بزرگ دنیاست. اقتصاد روسیه مبتنی بر فروش مواد خام است. روسیه بزرگترین تولیدکننده نفت (۱۲ درصد از تولید جهانی)، گاز طبیعی (۱۸ درصد) و نیکل (۲۰ درصد) در جهان است. بخش انرژی مهم‌ترین بخش اقتصاد روسیه است که ۲۰ الی ۲۵ درصد از تولید ناخالص داخلی، ۶۵ درصد از کل صادرات و ۳۰ درصد از درآمدهای بودجه دولت را تشکیل می‌دهد. در طول دهه گذشته، فقر و بیکاری به‌طور پیوسته کاهش یافته و طبقه متوسط درآمدی در حال گسترش بوده است. با این حال، در سال‌های اخیر، کنترل شدید دولت در اقتصاد، عدم وجود قوانین تضمین‌کننده حقوق مالکیت و فساد، سرمایه‌گذاری

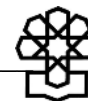
1. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XG0409%201%29&from=EN>

2. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1406553915752&uri=CELEX:02009R0428-20140702>

3. logging Services

4. European Investment Bank

این بانک که بانک اتحادیه اروپا محسوب می‌شود و با تأمین مالی پروژه‌های گوناگون در صدد تحقق اهداف سیاستی اتحادیه اروپاست. اطلاعات بیشتر در: <http://www.eib.europa.eu/about/index.htm>



خصوصی و نوآوری را دچار اختلال کرده است.^۱

اکنون وضعیت اقتصاد روسیه در شرایط مناسبی قرار ندارد، ارزش روبل روسیه در سال ۲۰۱۴ به شدت کاهش داشته است و تنها در یک روز ۱۹ درصد از ارزش آن کاسته شد که بیشترین افت روزانه در ۱۶ سال اخیر بوده است. سایر شاخص‌های اقتصادی روسیه نیز در وضعیت چندان مطلوبی نیست. به‌عنوان نمونه تورم به بالاترین میزان در سه سال گذشته رسیده است.

در تحلیل افت اخیر عملکرد اقتصاد روسیه باید گفت دو عامل افت شدید قیمت نفت و وضع تحریم‌ها علیه این کشور بیشترین نقش را ایفا کرده‌اند.^۲ تفکیک دقیق نقش این دو عامل از یکدیگر موضوع این گزارش نیست، اما در توضیح علل فراز و نشیب شاخص‌های مهم اقتصادی روسیه به فراخور بحث به تأثیر هر عامل اشاره خواهد شد.

در ادامه به بررسی سه شاخص مهم اقتصادی که وضعیت کنونی اقتصاد روسیه را نشان می‌دهد می‌پردازیم و علاوه بر ارائه آمار موجود به علل تغییرات مهم در این شاخص‌ها نیز اشاره خواهد شد تا اثر تحریم‌ها و مجرای تأثیرگذاری آنها در عملکرد اقتصادی روسیه تا حد زیادی روشن شود.

۱-۲. نرخ رشد اقتصادی

نرخ رشد اقتصادی کشور روسیه در سال‌های اخیر روندی کاهشی داشته است. نرخ رشد این کشور از ۳/۴ درصد در سال ۲۰۱۲ به ۱/۳ درصد در سال ۲۰۱۳ کاهش یافت که علت آن کاهش قیمت نفت به‌صورت کلی در سال‌های اخیر و جذب پایین‌تر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی عنوان می‌شود. نرخ رشد اقتصادی روسیه در ۶ ماهه نخست سال ۲۰۱۴، ۰/۸ درصد بوده است که نزدیک به نرخ مشابه سال ۲۰۱۳ یعنی ۰/۹ درصد است. از آنجا که آثار تحریم‌های اقتصادی در این آمارها منعکس نشده است باید به پیش‌بینی‌های موجود در این زمینه مراجعه کرد. بانک جهانی در گزارش اقتصادی خود^۳ در رابطه با کشور روسیه که در ماه سپتامبر انتشار یافت نرخ رشد این کشور را در سال ۲۰۱۴ به میزان ۰/۵ درصد پیش‌بینی کرد، همچنین این پیش‌بینی نرخ رشد را برای سال‌های ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶ به ترتیب مقادیر ۰/۳ درصد و ۰/۴ درصد پیش‌بینی می‌کرد. پس از انتشار این گزارش بانک جهانی در اصلاحیه‌ای در اوایل دسامبر این پیش‌بینی‌ها در رابطه با رشد اقتصادی روسیه در سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵ را به ۰/۷ درصد و ۰ درصد تغییر داد. علت افزایش مقدار پیش‌بینی شده برای سال ۲۰۱۴ و افزایش خالص صادرات به علت کاهش شدید میزان واردات که در اثر افت بیش از حد ارزش روبل و در نتیجه گران شدن واردات بوده بیان شده است، این کاهش واردات در کوتاه‌مدت باعث رونق تولیدات

1. The World Bank in the Russian Federation "RUSSIA ECONOMIC REPORT NO. 32" September 2014.

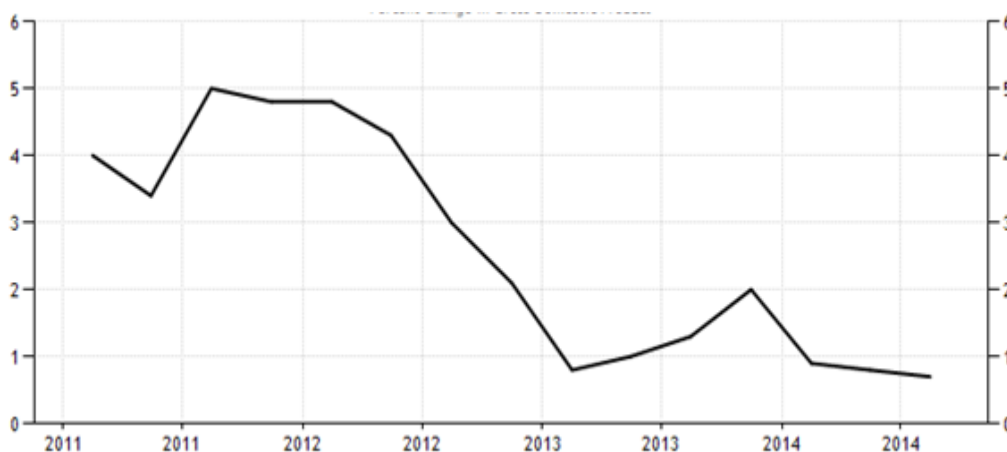
2. The economic effects of the EU's restrictive measures directed at Russia and of Russia's counter sanctions/September 2014/FINLAND MINISTRY OF FINANCE

3. <http://www.worldbank.org/en/country/russia/publication/russian-economic-report-32>

داخلی و افزایش نرخ رشد خواهد شد، اما کاهش میزان پیش‌بینی شده برای سال ۲۰۱۵ از ۰/۳ درصد به ۰ درصد از یک‌سو به علت بروز آثار منفی تحریم‌ها بر اقتصاد روسیه و ازسوی دیگر کاهش شدیدتر قیمت نفت نسبت به میزان فرض شده در گزارش منتشر شده در سپتامبر بوده است.^۱ با این توضیح که تحریم‌ها باعث منفی باقی ماندن نرخ رشد سرمایه‌گذاری از مجرای محدود کردن دسترسی به سرمایه خارجی و بالا بردن هزینه استقراض خواهد شد.

در نمودار زیر روند تغییرات نرخ رشد اقتصادی روسیه در سال‌های اخیر مشاهده می‌شود.

نمودار ۱. نرخ رشد سالیانه روسیه



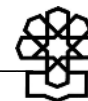
Source: <http://www.tradingeconomics.com>

۲-۲. نرخ مبادله ارز

ارزش روبل روسیه در مقابل دلار با شدت گرفتن تحریم‌ها و خروج سرمایه از روسیه و پس از آن کاهش قیمت نفت، کاهش شدیدی از خود نشان داد. طبق آمار رسمی نرخ مبادله دلار در بالاترین میزان خود به حدود ۷۲ روبل نیز رسید که شدیدترین کاهش از سال ۱۹۹۸ به این سو بوده است. این میزان از اوایل سال ۲۰۱۴ در حدود ۳۳ روبل بود و تا ماه سپتامبر که تحریم‌های جدید مالی اروپا وضع گردید، افزایش قابل ملاحظه‌ای از خود نشان نداده بود. با اقداماتی که دولت و بانک مرکزی روسیه برای جلوگیری از کاهش بیشتر ارزش پول ملی انجام دادند و در ادامه به آنها اشاره خواهیم کرد، رشد نرخ برابری ارز این کشور در برابر دلار در حدود ۶۰ روبل متوقف گردید که به معنای نصف

۱. قیمت مفروض در گزارش منتشر شده در سپتامبر ۹۹/۵ دلار آمریکا بوده که در اصلاحیه مزبور این قیمت به ۸۵ دلار کاهش یافته است.

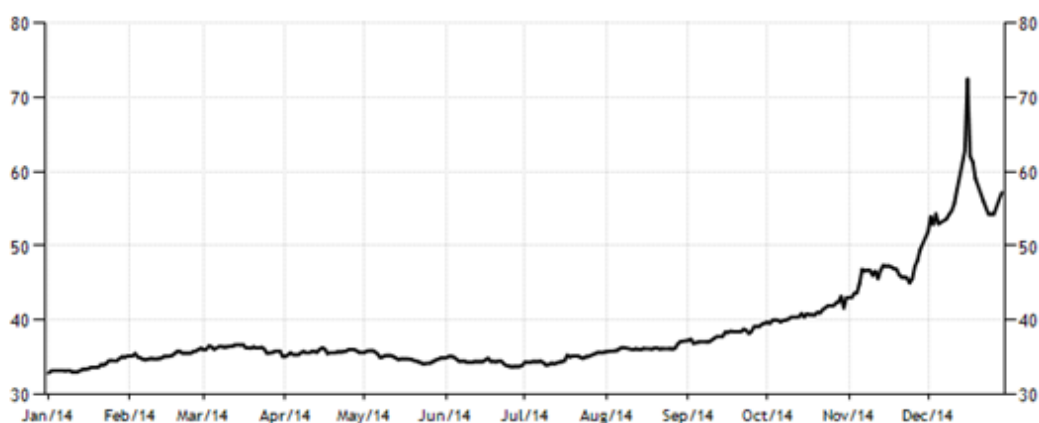
لازم به ذکر است قیمت نفت بعد از انتشار این اصلاحیه از ۸۵ دلار در هر بشکه نیز پایین‌تر آمده است که در این صورت می‌توان وضعیت بدتری برای نرخ رشد اقتصادی روسیه در سال ۲۰۱۵ متصور بود.



شدن ارزش پول این کشور از ابتدای سال جاری میلادی می‌باشد. در اواسط ماه دسامبر میلادی و پس از افزایش یکباره نرخ ارز، دولت روسیه برای معکوس کردن روند خروج سرمایه و جلوگیری از سقوط بیشتر ارزش روبل، نرخ بهره را برای ششمین بار در طی سال ۲۰۱۴ بالا برد و از ۱۰/۵ درصد به ۱۷ درصد رساند. دولت روسیه همچنین مقادیر قابل توجهی از ذخیره ارزی خود - که رتبه ششم را در میان ذخایر ارزی کشورهای جهان دارد - به بازار ارز عرضه کرده است. مجموع ذخایر عرضه شده به بازار از ابتدای سال جاری میلادی به ۸۰ میلیارد دلار می‌رسد که در حدود ۱۶ درصد از کل ذخایر ارزی این کشور در ابتدای سال بوده است.^۱

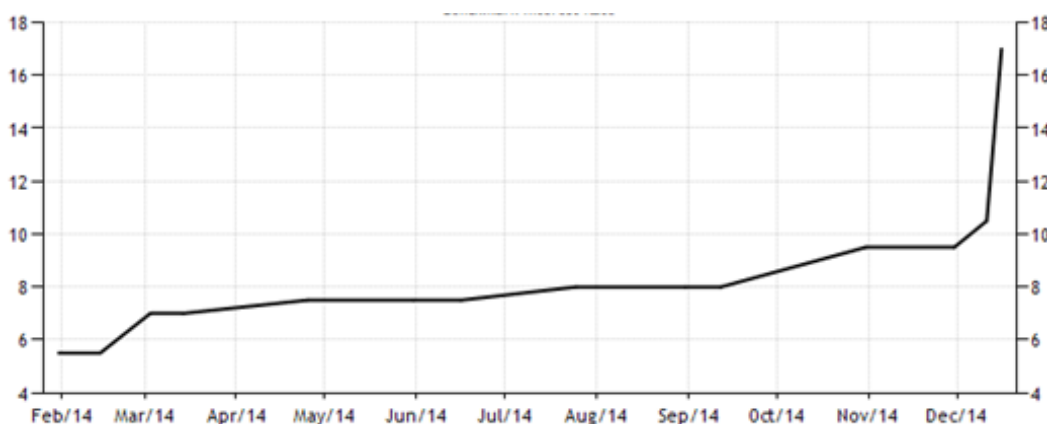
نمودارهای زیر تغییرات نرخ مبادله دلار در برابر روبل و همچنین میزان نرخ بهره و ذخایر ارزی روسیه را نمایش می‌دهد.

نمودار ۲. تغییرات نرخ مبادله دلار در برابر روبل



Source: Ibid.

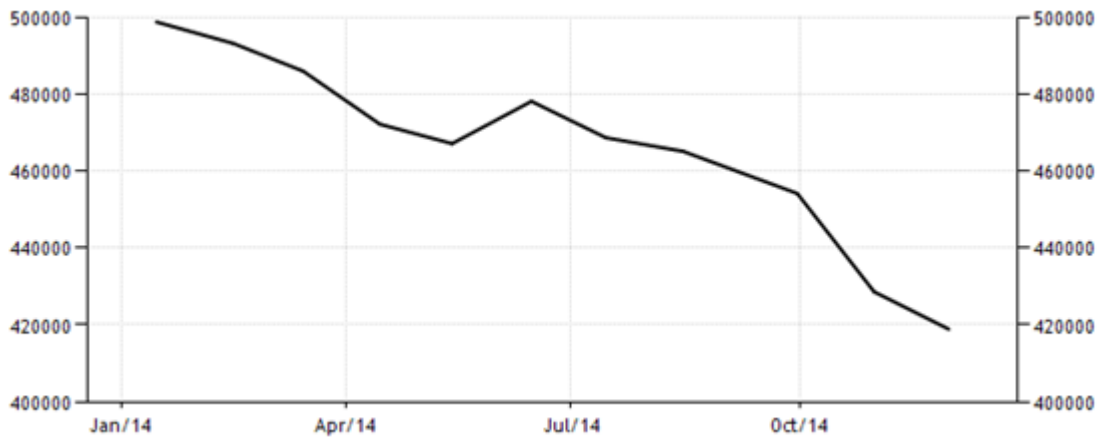
نمودار ۳. نرخ بهره



1. <http://www.bloomberg.com/news/articles/2014-12-16/ruble-snaps-six-day-loss-on-surprise-rate-increase-to-17-percent>

Source: Ibid.

نمودار ۴. میزان ذخایر ارزی روسیه

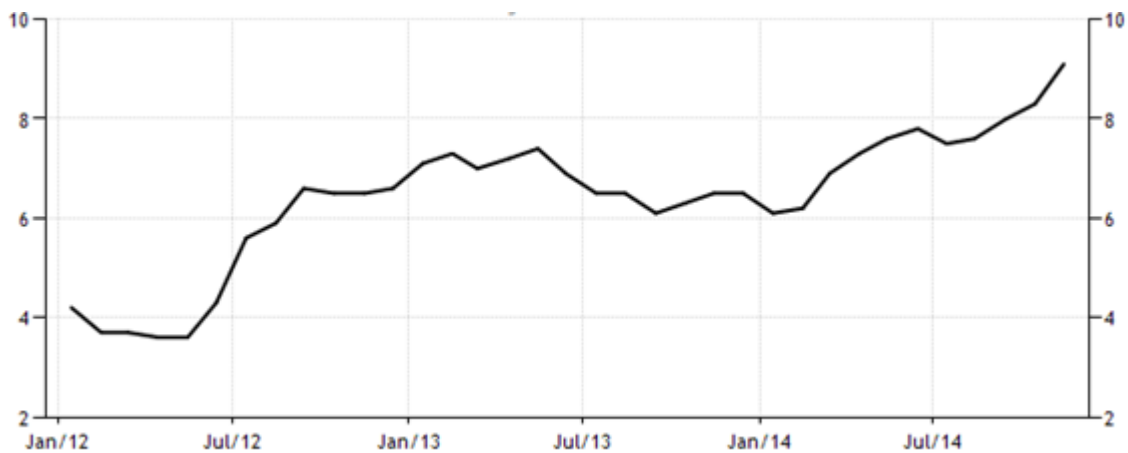


Source: Ibid.

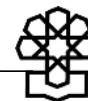
۲-۳. تورم

شاخص دیگری که در رابطه با وضعیت اخیر اقتصادی روسیه باید مورد بررسی قرار گیرد نرخ تورم است، نرخ تورم سالیانه منتهی به نوامبر ۲۰۱۴ در حدود ۹ درصد بوده است که بالاترین میزان در سه سال گذشته است، فشار تورم در مواد غذایی بیشتر از این میزان بوده است که یکی از علل آن اقدام پیشدستانه روسیه در ممنوعیت واردات اقلام غذایی برای ضربه زدن به کشورهای تحریم‌کننده بود. در نمودارهای زیر روند افزایش نرخ تورم و تورم مواد غذایی نمایش داده شده است.

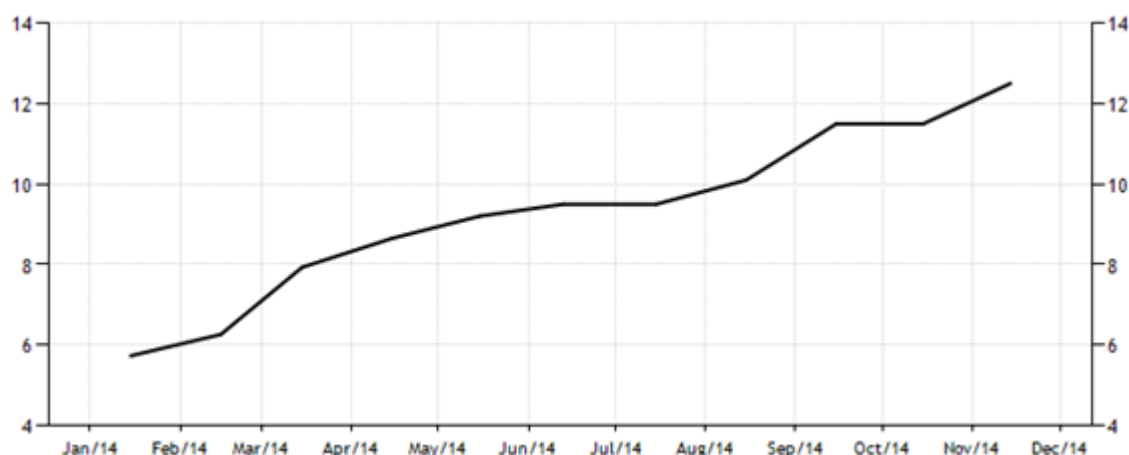
نمودار ۵. نرخ تورم سالیانه روسیه



Source: Ibid.



نمودار ۶. نرخ تورم محصولات غذایی



Source: Ibid.

۳. اقدامات روسیه در مقابله با تحریم‌ها

اقدامات روسیه در مقابله با تحریم‌ها طیف گسترده‌ای را در بر می‌گیرد، از اقدامات نمادین مانند ممنوع‌الخروج شدن اختیاری نمایندگان مجلس گرفته که پیام وحدت در مقابله با تحریم‌ها را می‌رساند تا تحریم واردات مواد غذایی که اقدام اقتصادی متقابل جهت ضربه به اقتصاد اروپا و تحمیل هزینه بر اتحادیه اروپا جهت تغییر رفتار کشورهای عضو در تحمیل تحریم‌های بیشتر علیه روسیه بوده است. در این بخش پس از مقایسه اجمالی تحریم‌های صورت گرفته علیه روسیه و ایران مهمترین اقدامات روسیه در مقابله با تحریم‌ها را مورد بررسی قرار می‌دهیم.

۳-۱. مقایسه اجمالی تحریم‌های وضع شده علیه روسیه و ایران

تحریم‌های صورت گرفته علیه روسیه در مقایسه با تحریم‌های اعمال شده بر ایران بسیار محدود است. به‌منظور مقایسه تحریم‌های وضع شده علیه روسیه و ایران، تحریم‌ها را در چهار گروه اصلی مورد بررسی قرار می‌دهیم: تحریم‌های مالی و بانکی، تحریم‌های حوزه انرژی، تحریم‌های حمل‌ونقل و تحریم‌های علم و فناوری. همانگونه که در بخش اول گزارش بیان شد، اصلی‌ترین تحریم‌های اعمال شده علیه روسیه، شامل منع مهمترین بانک‌های دولتی و شرکت‌های بزرگ نفتی این کشور از دسترسی به بازارهای مالی اروپا و آمریکا بوده است.

در حوزه مالی و بانکی، برخلاف تحریم‌های صورت گرفته در مورد کشورمان، مبادلات ارزی روسیه با کشورهای غربی طبق روال سابق انجام می‌گیرد و بانک‌های روسی هیچ‌گونه منعی در رابطه با

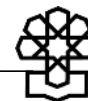
گشایش LC برای انجام تجارت با کشورهای اروپایی و آمریکایی ندارند. این در حالی است که تحریم‌های ایران در حوزه مالی و بانکی بسیار پیشرفته‌تر بوده و هم از لحاظ تعداد نهادهای تحت تحریم (بانک مرکزی، بانک‌های دولتی و تعدادی از بانک‌های خصوصی) و هم از جهت نوع تعاملات مالی مشمول تحریم (گشایش اعتبار اسنادی، سقف تراکنش‌های نقدی، تحریم دسترسی به شبکه سوئیفت) به شدت گسترده‌تر است.

بررسی تحریم‌های حوزه انرژی نیز نشان می‌دهد عمق تحریم‌های صورت گرفته علیه روسیه با تحریم‌های ایران قابل مقایسه نیست. اگرچه شرکت‌های نفتی بزرگ روسی از تأمین مالی اروپایی و آمریکایی محروم شده‌اند، اما منعی در رابطه با فروش محصولات خود به این کشورها ندارند. همچنین هرچند شرکت‌های بزرگ غربی از سرمایه‌گذاری در بخش نفت روسیه منع شده‌اند، لکن فروش محصولات پالایشی و پتروشیمی به روسیه تحریم نشده است. در رابطه با ممنوعیت صادرات تکنولوژی نیز کشورهای غربی تنها صادرات بخشی از تجهیزات و تکنولوژی‌هایی را که در اکتشافات و استخراج منابع نفتی جدید و خاص (میادین موجود در آب‌های عمیق، مناطق قطبی و شوره‌زار) کاربرد دارند را ممنوع کرده‌اند. این در حالی است که تحریم‌های حوزه انرژی ایران شامل هرگونه سرمایه‌گذاری، مدیریت و تأمین مالی برای پروژه‌های بخش نفت و گاز، فروش کلیه تجهیزات و تکنولوژی‌های مرتبط با صنعت نفت، گاز و پتروشیمی، فروش فرآورده‌های پالایشگاهی به ایران، و در نهایت خرید نفت، فرآورده‌های نفتی و محصولات پتروشیمی از ایران می‌شود.

درخصوص تحریم‌های حوزه حمل‌ونقل و به‌طور خاص کشتیرانی نیز، بررسی‌ها نشان می‌دهد که نقل و انتقال کالا و نیز منابع انرژی عملاً در تحریم‌های روسیه دیده نمی‌شود. این در حالی است که حوزه حمل‌ونقل دریایی ایران مشمول انواع مختلفی از تحریم‌ها، شامل تحریم صنعت (فروش تجهیزات و انتقال فناوری ساخت)، تحریم ناوگان (ممنوعیت اجاره ناوگان از ایران و توسط ایران)، تحریم خدمات پشتیبان (بیمه کشتیرانی و نفتکش، سوخت‌رسانی به کشتی) و تحریم تردد و پهلوگیری در بنادر برخی کشورها است.

تحریم‌های حوزه علم و فناوری روسیه نیز صرفاً محدود به موضوعات نظامی است و صادرات تجهیزات و تکنولوژی‌های نظامی و با مصارف دوگانه به روسیه ممنوع شده است؛ اما تحریم‌های حوزه علم و فناوری ایران شامل بسیاری موضوعات مانند هسته‌ای، نظامی، امنیت اطلاعات، کشتی‌سازی، خودروسازی، مواد شیمیایی و... می‌شود.

در مجموع می‌توان گفت تحریم‌های صورت گرفته علیه روسیه نسبت به ایران بسیار محدودتر بوده است، اما با این وجود نمی‌توان از آثار آن بر اقتصاد روسیه به‌ویژه در رابطه با کاهش ارزش روبل و خروج سرمایه از این کشور چشم‌پوشی کرد و آنها را نادیده گرفت. اقدامات صورت گرفته از سوی



روسیه نیز در مقابله با تحریم همانگونه که ذکر شد قابل توجه و دارای آثار گسترده بر تحریم‌کنندگان بوده است و در جایگاه خود قابل تأمل می‌باشد. در ادامه این بخش، مهمترین اقدامات انجام شده توسط روسیه برای مقابله با تحریم‌های غرب مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۲-۳. توسعه پیمان پولی دوجانبه^۱ و تقویت کانال‌های امن بانکی دوجانبه

در پاسخ به تهدید آمریکا برای تحریم بانکی روسیه، معاون نخست‌وزیر آقای ایگور شووالف یک نشست ویژه تشکیل داد. صادرکنندگانی از بخش‌های انرژی، بانکی و مقامات دولتی درباره طرحی صحبت کردند تا بدان وسیله «دلارزدایی»^۲ را در بخش صادرات روسیه عملیاتی نمایند. در این نشست، مقامات دولتی اعلام کردند که بانک‌های روسی برای انجام تراکنش‌های با مبلغ زیاد به روبل آماده‌اند و نیازی به دلار آمریکا ندارند.

قبل از وقوع تحریم‌های بانکی علیه روسیه، این کشور در تاریخ ۲۳ ژوئن ۲۰۱۱ با چین پیمان پولی دوجانبه امضا کرده بود. مطابق این پیمان، تجار قادرند پرداخت‌ها و تسویه تجاری را با استفاده از ارزهای محلی و بدون استفاده از ارزهای واسط انجام دهند. در آن مقطع زمانی، تحلیلگران معتقد بودند که این اقدام گام مهمی در کاهش تکیه به دلار آمریکا در تجارت دوجانبه است که ریسک‌های نوسانات نرخ ارز را کاهش داده و به جهانی شدن ارزهای محلی نیز کمک قابل توجهی می‌کند (Lina, 2011). از زمان تصویب تحریم‌های بانکی و مالی علیه روسیه، این کشور تلاش کرده است تا نقش ارزهای واسط مانند دلار و یورو را در تجارت خارجی خود کاهش دهد.

در پاسخ به تهدیدات غرب علیه روسیه مبنی بر تحریم بانکی این کشور، بانک مرکزی روسیه بانک VTB (که دومین نهاد مالی بزرگ روسیه نیز هست) را به‌عنوان عامل برای تجارت با چین انتخاب کرد؛ بانک مرکزی چین نیز یک بانک تجاری (بانک چین)^۳ را به روسیه معرفی کرد تا تراکنش‌های در مقیاس وسیع بین دو کشور را براساس ارزهای محلی مدیریت نمایند. با گذشت بیش از یک سال از راه‌اندازی این سیستم تسویه بین کشوری، حجم تجارت بین دو کشور براساس ارزهای محلی، بیش از ۷۰۰ درصد رشد داشته است. در حال حاضر، نزدیک به ۷ درصد از حجم تجارت بین چین و روسیه با استفاده از پیمان پولی دوجانبه مدیریت می‌شود. البته سقف پیمان پولی دوجانبه بین این دو کشور معادل ۱۰۰ میلیارد دلار از پول‌های ملی است که به‌طور مستمر در حال افزایش بوده است. افزایش همکاری‌های ارزی چین روسیه نشان از آغاز ظهور شکل جدیدی از مبادلات تجاری بین‌المللی است که در مقابل شکل غربی فعلی آن در حال تشکیل است (Ruble-yuan settlements booming, set to reshape global finance, 2015).

1. Bilateral Currency Swap Agreement
2. De-dollarization
3. Bank of China

به‌موازات این اقدامات، یکی از محورهای کلیدی در مذاکرات مقامات بلندپایه روسیه با دیگر کشورها، استفاده از پول‌های ملی در تجارت بوده است. اخیراً رئیس‌جمهور روسیه در دیدار با همتایان خود از کشورهای هند،^۱ ترکیه،^۲ مصر،^۳ ویتنام،^۴ آرژانتین^۵ و اندونزی^۶ به‌طور ویژه به این موضوع پرداخته است.

۳-۳. کاهش سهم دلار و یورو در تجارت انرژی

تاکنون در بیشتر مبادلات انرژی دنیا، قیمتگذاری و پرداخت وجه دلاری بوده که این موضوع باعث افزایش شدید تقاضا برای دلار در سطح جهان می‌شد. اگر مبادلات انرژی دنیا براساس دیگر ارزها نیز انجام شود، تقاضا برای دلار بیش از پیش کاهش یافته و منافع سیاسی و اقتصادی که به‌دلیل سلطه ۷۰ ساله دلار بر تجارت جهانی نصیب آمریکا می‌شد، محدودتر خواهد شد. بزرگترین قرارداد انرژی دنیا در سال ۲۰۱۴ و با مبلغ معادل ۴۰۰ میلیارد دلار (۲۵ هزار میلیارد یوان یا ۱۴ هزار میلیارد روبل) امضا شد تا اولاً پرداخت‌ها براساس ارزهای محلی انجام شود و ثانیاً تقاضا برای دلار را نیز کاهش دهد. (Clinch, 2014)

اقدام دیگر روسیه به‌منظور کاهش سهم دلار و یورو در تجارت انرژی، تقاضا از اتحادیه اروپا برای پرداخت وجه واردات گاز به واحد روبل است. برای اینکه اتحادیه اروپا بتواند پرداخت روبلی انجام دهد، باید به روسیه صادرات کرده و در ازای آن روبل دریافت نماید. سپس با این وجه (که به‌نام کشورهای عضو این اتحادیه و به روبل در بانک‌های روسیه نگه‌داری می‌شود) هزینه گاز وارداتی را از طریق بانک‌های تجاری روسیه بپردازد. این اقدام جایگاه روبل را در اتحادیه اروپا تقویت و آن را تبدیل به یک ارز مهم بین‌المللی خواهد کرد (Russia mulls more active crude, gas trading in ruble and euro, 2014).

۳-۴. ممنوعیت واردات مواد غذایی از کشورهای تحریم‌کننده

در ششم آگوست ۲۰۱۴ روسیه ممنوعیت گسترده‌ای را بر واردات میوه، سبزیجات، محصولات لبنی، ماهی و گوشت از کشورهای عضو اتحادیه اروپا، آمریکا، استرالیا و نروژ برای مدت یک سال وضع کرد. این در حالی است که روسیه دومین بازار صادراتی محصولات غذایی اتحادیه اروپا پس از آمریکاست. کشور روسیه در سال ۲۰۱۳، ۲۵/۵ میلیارد دلار صرف واردات مواد غذایی تحریم شده فعلی کرده است

1. Will India And Russia Go Over To Settling Accounts In National Currencies?, 2015

2. (Russia, Turkey Agree to Boost Payments in National Currencies, 2014)

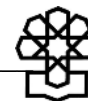
3. (Moscow & Cairo to drop USD, use national currencies in bilateral trade, 2015)

4. (Time for Russia & Vietnam to think of switching to local currencies, 2015)

5. (Russia and Argentina to discuss using local currencies in trade, 2015)

6. (Russia and Indonesia may switch to settlements in local currencies, 2015)

۷. ایران نیز می‌تواند بررسی چنین فرآیندی را در ازای صادرات گاز به ترکیه و پاکستان در دستور کار قرار دهد.



که در حدود ۹/۲ میلیارد دلار از آن از کشورهای بوده که مشمول ممنوعیت‌های جدید شده‌اند. روسیه در سال ۲۰۱۳ مجموعاً ۳۹ میلیارد دلار واردات مواد غذایی داشته که ۱۷/۲ میلیارد دلار از آن از کشورهای مزبور بوده است.

در جدول زیر اطلاعات کامل‌تری از میزان و مبدأ واردات مواد غذایی که واردات آنها ممنوع شده در سال ۲۰۱۳ آمده است.

جدول ۲. میزان تقریبی محصولات ممنوع‌الورود شده به روسیه^۱

کالای ممنوع‌الورود شده	کشور مبدأ	ارزش واردات در سال ۲۰۱۳ (میلیون دلار)
میوه و سبزیجات	اروپا	۲۷۱۳
گوشت خوک و سایر فرآورده‌ها	اروپا	۱۸۰۱
پنیر	اروپا	۱۳۱۴
شیر، ماست و خامه	اروپا	۲۴۶
کره	اروپا	۱۹۲
تخم مرغ	اروپا	۱۵۱
گوشت	اروپا	۱۴۷
مرغ	آمریکا	۳۱۰
ماهی	آمریکا	۸۳
غذای آماده	آمریکا	۸۴
خشکبار	آمریکا	۱۷۲
ماهی	نروژ	۱۱۰۰
گوشت خوک	کانادا	۴۴۹
گوشت	استرالیا	۲۸۷

به‌طور خاص این تحریم‌ها آثار گسترده‌ای را بر کشاورزی و اقتصاد اروپا خواهد داشت. اروپا در سال ۲۰۱۳، ۱۱/۲ میلیارد یورو صادرات مواد غذایی به روسیه داشته است، پیش‌بینی می‌شود ۵/۲ میلیارد یورو از این میزان به علت ممنوعیت اعمال شده از سمت روسیه کاهش یابد.^۲

1. Eurostat, US department of Agriculture, norwegian seafood council, Australian Minister for Trade and Investment, Canada Pork International

داده‌ها بجز گوشت خوک کانادا که مربوط به ۲۰۱۲ است برای سال ۲۰۱۳ می‌باشد.

2. <http://www.theguardian.com/world/2014/aug/15/ukraine-europe-news>

جدول ۳. میزان واردات محصولات غذایی روسیه از اروپا به تفکیک کشور^۱

کل	میزان واردات (میلیون یورو)	کشور مبدأ	نوع محصول
۱۳۴۹	۲۵۷	هلند	فرآورده‌های لبنی
	۲۵۳	فنلاند	
	۱۶۰	لیتوانی	
	۱۵۹	آلمان	
	۱۴۰	لهستان	
۱۲۵۸	۳۴۰	لهستان	میوه‌جات
	۳۰۹	لیتوانی	
	۱۵۸	اسپانیا	
	۱۵۵	بلژیک	
۱۲۳۳	۲۴۹	آلمان	گوشت و فرآورده‌های گوشتی
	۲۱۷	دانمارک	
	۱۴۵	لهستان	
۷۶۹	۳۳۸	لیتوانی	سبزیجات
	۱۷۵	لهستان	
	۱۵۴	اروپا	ماهی
	۴۸۹	اروپا	دیگر محصولات غذایی

روسیه تلاش کرده است این کاهش واردات را با استفاده از ظرفیت‌های موجود در کشورهای نزدیک به خود و همچنین کشورهای آمریکای جنوبی بالاخص برزیل جبران کند.^۲ وزیر کشاورزی برزیل بلافاصله بعد از اعلام ممنوعیت‌ها عنوان کرد ۹۰ تولیدکننده محصولات دامی در برزیل برای صادرات گوشت گاو، خوک و مرغ به روسیه تأیید شده‌اند. رئیس انجمن تولیدکنندگان فرآورده‌های پروتئینی حیوانی این کشور نیز اعلام کرد برزیل می‌تواند کل میزان واردات مرغی که روسیه از آمریکا داشته است را پوشش دهد.^۳

تاجیکستان، ارمنستان و قرقیزستان از کشورهای همسایه و چین، شیلی، پرو و آرژانتین از کشورهایی بوده‌اند که صادرات مواد غذایی خود به روسیه را افزایش داده‌اند.^۴ و اقدام دیگر روسیه در این زمینه ممنوع کردن واردات برخی فرآورده‌های جانبی گوشتی مانند

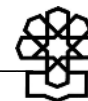
1. Eurostat

2. <http://www.forbes.com/sites/kenrapoza/2014/08/10/putins-european-food-ban-bad-for-russia-good-for-brazil/>

3. <http://www.reuters.com/article/2014/08/07/ukraine-crisis-brazil-meat-idUSL2N0QD0T720140807>

4. <http://www.silkroadreporters.com/2014/12/22/russia-looks-boost-food-imports-central-asia/>

5. <http://rt.com/business/178664-latin-america-benefits-russia-ban/>



چربی حیوانی در ۲۱ اکتبر بود که البته دلیل آن وجود میکروبیوم‌های بیماری‌زا و عناصر سنگین در این فرآورده‌ها عنوان شد.^۱

۳-۵. تهدید به ممنوعیت استفاده از حریم هوایی برای کشورهای غربی و ممنوعیت واردات اتومبیل و منسوجات از آنها

در ۸ سپتامبر ۲۰۱۴ نخست‌وزیر روسیه از برنامه روسیه برای ممنوع کردن دسترسی خطوط هوایی کشورهای غربی به حریم هوایی روسیه در صورت افزایش روند تحریم‌ها علیه این کشور خبر داد.^۲ کمی بعد از انتشار این خبر، تهدید دیگری از طرف مقامات روس مبنی بر در نظر داشتن تحریم واردات اتومبیل به خصوص اتومبیل‌های کارکرده و برخی منسوجات از کشورهای غربی صورت گرفت.^۳ انتشار اخبار مربوط به این تهدیدات روسیه بازتاب گسترده‌ای در مطبوعات جهان داشت و با توجه به اقدام ناگهانی روسیه در تحریم واردات مواد غذایی عمده از کشورهای غربی، این تهدیدات نیز به‌عنوان برنامه روسیه برای دور دوم اقدامات متقابل مطرح گردید که البته تاکنون عملی نشده است.

۳-۶. گسترش روابط با کشورهای غیراروپایی پس از تحریم‌ها

سیاست چرخش به سوی آسیا و آمریکای جنوبی پس از افزایش تحریم‌ها و تنش‌های فیمابین روسیه و اروپا در حوزه‌های فراتر از کشاورزی به‌شدت از سوی دولت روسیه دنبال می‌شود. رئیس‌جمهور روسیه در همایش اقتصادی مسکو در دوم اکتبر ۲۰۱۴ در این رابطه گفت: «شرایط ما سخت‌تر شده است. با این حال، چنانچه اشاره کرده‌ام این برای ما انگیزه می‌سازد. ما باید منابع خود را بسیج کرده و تصمیم‌های خوبی بگیریم. یکی از اولویت‌های ما بهبود کسب‌وکار، تجارت و شراکت در سرمایه‌گذاری با کشورهای آمریکای لاتین و همچنین با کشورهای حاشیه اقیانوس آرام و نیز کشورهایی نظیر چین و هند است». به‌طور خاص روابط اقتصادی چین و روسیه پس از تحریم‌ها افزایش چشمگیری داشته است.

شرکت گازپروم در ماه جون قراردادی با ارزش تقریبی ۴۰۰ میلیارد دلار با شرکت ملی نفت چین برای صادرات سالیانه ۳۸ میلیارد مترمکعب گاز طبیعی به چین از سال ۲۰۱۹ به بعد امضا کرد.^۴ سه ماه پس از این قرارداد پوتین ساخت خط لوله ۴۰۰۰ کیلومتری که قرار است این گاز را به چین

1. <http://www.reuters.com/article/2014/10/20/ukraine-crisis-russia-imports-idUSL6N0SF3X820141020>

2. <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/russian-airspace-may-be-closed-in-response-to-western-sanctions-9718897.html>

3. <http://rt.com/business/187236-russian-response-sanctions-cars/>

4. <http://www.bloomberg.com/news/articles/2014-11-10/russia-china-add-to-400-billion-gas-deal-with-accord>

برساند آغاز کرد.^۱ در ماه نوامبر نیز چین و روسیه قرارداد دیگری را امضا کردند که موضوع آن صادرات ۳۰ میلیارد مترمکعب گاز طبیعی از مسیری دیگر به چین بود.^۲

۳-۷. تأسیس صندوق حمایت از بنگاه‌های آسیب‌دیده از تحریم

در ۱۵ سپتامبر ۲۰۱۴ مقامات روس از تشکیل صندوق حمایت از بنگاه‌های آسیب‌دیده از تحریم خبر دادند. به گفته وزیر اقتصاد روسیه این صندوق که با مقداری از مازاد بودجه دولت به‌خاطر تصمیم اخیر مبنی بر توقف تزریق بودجه به صندوق بازنشستگی تأمین مالی خواهد شد (کل این میزان ۸/۱۸ میلیارد دلار تخمین زده می‌شود که نسبتی از آن به صندوق مذکور انتقال خواهد یافت)، با سرمایه ۱۰۰ میلیارد روبل کار خود را آغاز خواهد کرد.

۳-۸. فروش ذخایر دلاری و تبدیل آن به طلا توسط بانک مرکزی روسیه

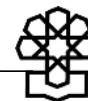
آمارهای منتشره توسط وزارت خزانهداری آمریکا نشان می‌دهد که در سال گذشته، روسیه یک‌سوم از ذخایر دلاری خود را فروخته است. در مارس ۲۰۱۳، مسکو ۱۵۳ میلیارد دلار نزد بانک مرکزی آمریکا دارایی دلاری داشت که در یک سال بعد این عدد به ۱۰۰/۴ میلیارد دلار کاهش یافت. تنها در مارس ۲۰۱۳، روسیه نزدیک به ۲۶ میلیارد دلار از دارایی‌های خود نزد بانک مرکزی آمریکا را فروخته و در مقابل خرید طلای خود را افزایش داده است. پایگاه گلدکر گزارش می‌دهد که اخیراً بانک مرکزی روسیه ۹۰۰ هزار اونس طلا را به ارزش ۱/۱۷ تریلیون دلار خریداری کرد. ارزش ذخایر طلای روسیه از ۳۳/۵ میلیون اونس به ۳۴/۴ میلیون اونس رسید که ارزش آن برابر با ۴۴/۳ میلیارد دلار است (CORSI, 2014).

در سال ۲۰۱۴، طلا ۱۰/۶ درصد از کل ذخایر روسیه را تشکیل می‌دهد. این میزان در سال ۲۰۱۳ کمتر از ۸/۴ درصد بوده است. روسیه حدود ۱۱۵ تن طلا به ذخایر خود در سال ۲۰۱۴ اضافه کرده است. تقریباً ۵۰ درصد افزایش در خریدهای دو سال گذشته دیده می‌شود. میزان خرید طلای روسیه در سال‌های ۲۰۱۲ و ۲۰۱۳ به ترتیب ۷۵ و ۷۷/۵ تن بوده است. یکی از دلایل افزایش ذخایر طلا در شرایط تحریمی تنوع‌بخشی به دارایی‌ها است، خصوصاً در شرایطی که به دلیل تحریم‌های اروپا و آمریکا، ذخایر دلاری و یورویی با خطر مسدود شدن مواجه است. این امر تا حدود زیادی این اقدام بانک مرکزی روسیه را توجیه می‌کند.^۳

1. <http://www.reuters.com/article/2015/03/18/us-russia-gas-china-idUSKBN0ME19120150318>

2. <http://www.reuters.com/article/2014/11/09/us-china-russia-gas-idUSKCN0IT0GL20141109>

3. http://www.reuters.com/article/2014/11/11/us-russia-gold-cenbank-exclusiveid_USKCN0IV0FJ20141111?irpc=932



۳-۹. درخواست نمایندگان مجلس دوما از اوپاما برای قرار گرفتن در لیست اشخاص تحریم

شده

دو روز پس از اعلام اولین مرحله از تحریم شدن تعدادی از مقامات روس به دلیل نقش داشتن در بحران اوکراین که طی دستور اجرایی رئیس‌جمهور آمریکا صورت می‌گرفت نمایندگان مجلس قانونگذاری روسیه، دوما، با رأی اکثریت مطلق به طرحی رأی دادند که از اوپاما می‌خواست همه نمایندگان این مجلس را در لیست تحریم‌ها قرار دهد، هدف از این اقدام نمادین نمایش اتحاد مردم و دولت روسیه در مقابله با تحریم‌ها عنوان شد.

۳-۱۰. رونمایی از طرح مقابله با بحران اقتصادی

در ۲۹ ژانویه ۲۰۱۵ نخست‌وزیر روسیه طرحی را با عنوان طرح ضدبحران^۱ امضا کرد که شامل حمایت از بانک‌ها و بنگاه‌های آسیب‌دیده این کشور و همچنین حمایت‌های اجتماعی نظیر افزایش پرداخت به بازنشستگان بود. ارزش کل این کمک‌ها ۳۵ میلیارد دلار برای یک سال عنوان شده است.

۱۵ میلیارد دلار از این میزان برای کمک به ۲۷ بانک و مؤسسه مالی اختصاص خواهد یافت، بخشی از این کمک‌ها صرف تأسیس بانکی خواهد شد که مطالبات مشکوک‌الوصول شرکت‌ها را برعهده خواهد گرفت.

یکی از نکات قابل توجه در این طرح کاهش اکثر هزینه‌های دولت به میزان ۱۰ درصد بجز هزینه‌های دفاعی، حمایت از کشاورزی و هزینه‌های ناشی از تعهدات اجتماعی و بین‌المللی دولت است.

نتیجه‌گیری: تجربیات قابل استفاده

اقداماتی که روسیه در برابر تحریم‌های غرب انجام داده است با توجه به نوع و عمق تحریم‌ها علیه این کشور و نیز جایگاه این کشور در معادلات بین‌المللی قطعاً تفاوت‌هایی جدی با اقداماتی دارد که ایران در برابر تحریم‌ها انجام داده یا می‌تواند انجام دهد. اما این تفاوت‌ها در بعضی از موارد کمتر بوده و می‌توان به الگوبرداری از آنها برای مقابله مؤثرتر با تحریم‌های غرب فکر کرد. در این بخش از گزارش به تجربه روسیه و چگونگی الگوبرداری از آنها اشاره خواهیم کرد.

• جایگزینی ارزهای محلی به جای دلار در مبادلات با کشورهای مستعد

پس از تحریم‌های غرب علیه روسیه، این کشور جایگزینی ارزهای محلی و اجرای پیمان پولی دوجانبه را در دستور کار خود برای مبادله با سایر کشورها قرار داد. نمونه بارز آن قرارداد این کشور با چین در این رابطه است که در بخش گذشته ذکر شد البته چین نیز از انگیزه کافی برای برقراری چنین پیمان‌هایی با روسیه برخوردار بوده است. این اقدام موجب کاهش نیاز به ارزهای جهان‌روا نظیر دلار و یورو برای بخش زیادی از تجارت خارجی می‌گردد، علیرغم مطرح شدن رویکرد جایگزینی ارزهای محلی با کشورهای گوناگون در ایران، تلاشی جدی در این زمینه صورت نگرفته است.

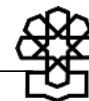
تحریم کشورهای مخالف آمریکا (ایران و روسیه) برای دیگر کشورهای مستقل هشدار می‌دهد که بیش از حد به سیستم‌های مالی غربی و استفاده از دلار تکیه نکنند. این کشورها نگران هستند در صورت بروز تضاد منافع بین آنها و آمریکا، غرب از این ابزار خود (تحریم بانکی و مالی) علیه آنها استفاده خواهد کرد که اصطلاحاً به «اسلحه‌سازی از امور مالی»^۱ معروف شده است. این سلاح جدید که به‌کارگیری آن آسان بوده و هزینه خاصی (مالی، انسانی و تسلیحاتی) برای غرب ندارد، اما به کشور مقابل هزینه‌ای در حد یک جنگ تحمیل می‌کند. لذا هم‌اکنون کشورهایمانند هند، پاکستان، کره جنوبی، مالزی، اندونزی، چین و ترکیه به دنبال کاهش استفاده از دلار هستند. پیوستن ایران به این جریان کلی، می‌تواند در بلندمدت به کاهش استفاده از دلار در سطح بین‌المللی منجر شود.

لازم به ذکر است که در طول دوره تحریم ایران، اقداماتی به‌منظور جایگزینی ارزی غیر از دلار (و در ادامه یورو) در مناسبات اقتصادی خارجی کشور انجام گرفت، از جمله فروش نفت خام به واحدهای پولی یمن، یونان، وون، روپیه و... . لکن این رویکرد، صرفاً موجب وابستگی مجدد کشور به سایر کشورها می‌شود. لذا ذکر این نکته ضروری است که سازوکار پیمان‌های پولی دوجانبه، به کلی متفاوت است با استفاده از ارز سایر کشورها در تجارت خارجی.

• وجود برنامه ملی برای حمایت از بنگاه‌های آسیب‌دیده از تحریم

همان‌گونه که ذکر شد روسیه اقداماتی برنامه‌ریزی شده را جهت حمایت از بنگاه‌های آسیب‌دیده از تحریم در دستور کار خود قرار داده است که به‌صورت طرح‌هایی ملی به اجرا در خواهند آمد. علی‌رغم سابقه طولانی ایران در مورد تحریم قرار گرفتن توسط غرب، تاکنون برنامه منسجمی توسط دولت برای حمایت از بنگاه‌های آسیب‌دیده از تحریم، اعلام عمومی نشده و به اجرا در نیامده است.

البته برخی از مصوبات ستاد تدابیر ویژه اقتصادی در همین راستا انجام شده و آثار مثبتی در صنعت نفت، کشتیرانی، مخابرات و... داشته است، ولی به دلیل غیرشفاف بودن آنها و بعضاً مخالفت این



مصوبات با قوانین، امکان سوءاستفاده از این مصوبات وجود داشته است. همچنین طرح‌هایی نظیر استمهال بدهی‌های بنگاه‌های مختلف مربوط به تسهیلات دریافتی از حساب ذخیره ارزی، صندوق توسعه ملی و بانک‌ها، ظاهراً در این راستا به تصویب رسید، اما همین مصوبات نیز به دلیل عدم شفافیت و طراحی نامناسب، مورد سوءاستفاده قرار گرفت.

نکته مهم آن است که مقابله با آثار سوء اقتصادی تحریم و حمایت از بنگاه‌های آسیب‌دیده از تحریم، در کوتاه‌مدت با اقدامات موردی و اقتضایی ممکن است، ولی در بلندمدت نیاز به برنامه منسجم و شفافیت وجود دارد که مانع سوءاستفاده از شرایط خاص تحریم گردد.

• اقدام جهت ضربه زدن به منافع کشورهای تحریم‌کننده

همانگونه که در بخش قبلی گزارش ذکر شد، اقدام روسیه در قطع واردات بخش عمده‌ای از محصولات غذایی از کشورهای تحریم‌کننده، باعث ایجاد مشکلاتی در اقتصاد آنان شد تا آنجا که بسیاری از این کشورها مجبور به اجرای برنامه‌های ویژه جهت حمایت از تولیدکنندگان محصولات غذایی تحریم شده شدند. این اقدام اگرچه باعث بالا رفتن قیمت برخی اقلام غذایی در روسیه شد، اما با وارد کردن هزینه جدی به کشورهای تحریم‌کننده آنان را به تأمل بیشتر در رابطه با افزایش تحریم‌ها در قبال روسیه واداشت.

در برهه‌های گوناگون ایران فرصت ضربه زدن به منافع کشورهای تحریم‌کننده را داشته است که از آن به‌خوبی استفاده نکرده است، نمونه بارز آن، فرصت ایران در قطع صادرات نفت به کشورهای عضو اتحادیه اروپا پس از اعلام قطع واردات آنها از ایران پس از یک مدت شش‌ماهه بود.

در حال حاضر، فرصت‌هایی وجود دارد که می‌تواند به تحقق این مهم منجر شود. راه‌اندازی بورس نفت و فرآورده‌های نفتی ایران در کیش می‌تواند یک اقدام جدی برای کاهش سلطه دلار در حوزه انرژی جهان باشد. در بورس انرژی ایران، کشورهای خریدار نفت، پول نفت خام و فرآورده‌های آن را با پول ملی خود می‌پردازند. چنانچه این رویه ادامه یابد، ضربه جدی به اقتصاد آمریکا از ناحیه کاهش استفاده از دلار در مبادلات انرژی وارد خواهد آمد. این اقدام می‌تواند به‌عنوان برگ برنده در مقابل آمریکا تلقی شود. تلاش برای کاهش استفاده از دلار در سطح بین‌المللی و اقناع کشورهای همسو در این راستا، اقدام تهاجمی دیگری است که در حال حاضر شرایط مساعدی برای آن در سطح جهانی وجود دارد.

• تقویت نهاد فرماندهی مقابله با تحریم و پاسخگو کردن آن

در کشور روسیه، نخست وزیری این کشور به‌طور ویژه فرماندهی مقابله با تحریم را بر عهده داشته و

متناسب با آن، راهکارها را با استفاده از جایگاه قانونی خود اجرا نموده است. روسیه تهدید تحریمی غرب را جدی گرفت و متناسب با آن، برنامه‌های مقابله به مثل را پیش‌بینی کرد. متأسفانه در ایران نهاد متولی رصد اقدامات دشمن و مقابله با تحریم به شکل ثابت و متمرکز وجود ندارد و همه فرآیندها به نهادی به نام ستاد تدابیر ویژه اقتصادی سپرده شده است.

در طول سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۲ که اوج عملیات تحریمی دشمن علیه ایران بود، اقدامات قابل توجهی در حوزه کاهش آثار حریم‌ها قابل پیاده‌سازی بود که در صورت اجرای آنها، می‌توانستیم شاهد کاهش اثر تحریم‌ها باشیم. مشابه اتفاقی که در حوزه تحریم بنزین افتاد، می‌توانست در دیگر حوزه‌ها هم محقق شود. غرب از تحریم بنزین منصرف شد، چرا که دریافت این نوع از تحریم اثر خاصی بر اقتصاد و حمل‌ونقل ایران نمی‌گذارد.

• اقدامات نمادین و نشان‌دهنده وحدت رویه دولت و مجلس در مقابله با تحریم‌ها

بررسی اقدام نمایندگان دومای روسیه در رأی دادن به درخواست مورد تحریم قرار گرفتن توسط ایالات متحده نشان از عزم مسئولین روس در دولت و مجلس جهت رویارویی جدی با تحریم‌های غرب علیه این کشور داشت. با وجود ادعاهای مسئولین جمهوری اسلامی ایران مبنی بر ایستادگی در برابر تحریم‌های غرب تاکنون شاهد چنین اقدامات نمادینی که پیام وحدت رویه مسئولین در مقابله با سیاست‌های زورگویانه غرب را به گوش جهان خواهد رساند نبوده‌ایم.

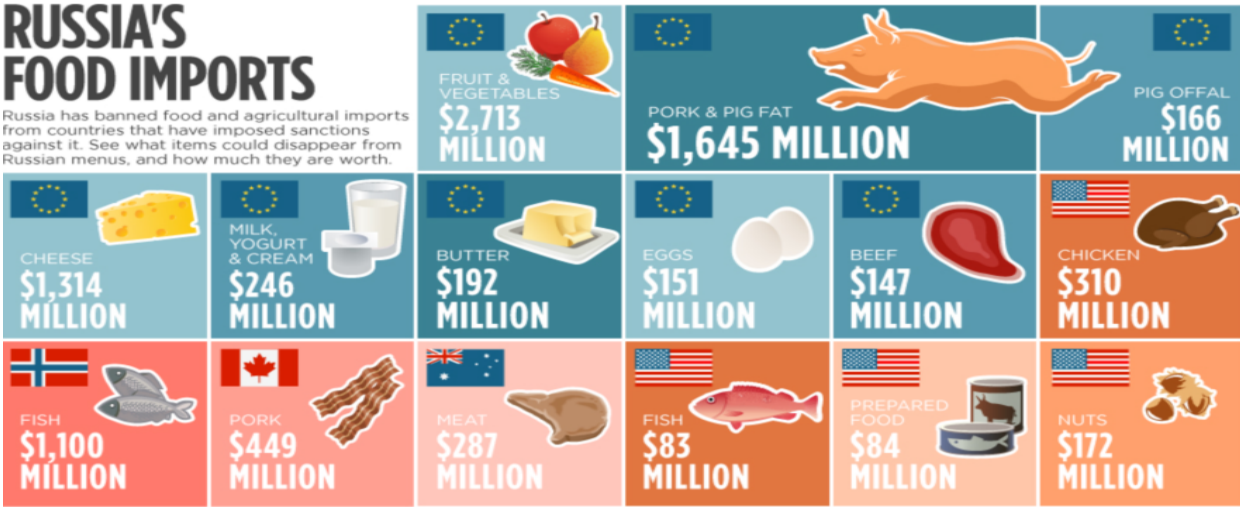
• نگاه واقع‌بینانه به تحریم‌ها و تلاش جهت کاهش آثار سوء اقتصادی آنها

از ابتدای وضع تحریم‌ها علیه کشور روسیه مسئولین این کشور با ذکر آثار سوء تحریم بر اقتصاد روسیه از عزم جدی خود برای کاهش این اثرات منفی خبر دادند. در اظهارنظرهای گوناگونی توسط وزیر اقتصاد روسیه برآوردهایی از زیان اقتصاد روسیه در اثر تحریم‌ها و یا کاهش قیمت نفت بیان شد که وضعیت کنونی اقتصاد روسیه را برای مردم آن روشن‌تر می‌ساخت. در مقابل تاکنون اظهارنظرهای این‌چنینی از سوی مقامات عالی رتبه کشورمان در خصوص تحریم‌ها را شاهد نبوده‌ایم و در مقاطعی آثار تحریم‌ها را ناچیز و غیر قابل ذکر شمرده‌ایم و در زمانی دیگر تمام مشکلات اقتصادی کشور را ناشی از تحریم‌ها دانسته‌ایم. مجموعاً می‌توان گفت این عدم واقع‌بینی در میزان آثار منفی تحریم در مسئولین کشور باعث می‌شود درک صحیحی از تحریم‌ها نداشته باشیم و نتوان نقشه راه مناسبی برای مقابله مؤثر با تحریم‌ها داشت.



RUSSIA'S FOOD IMPORTS

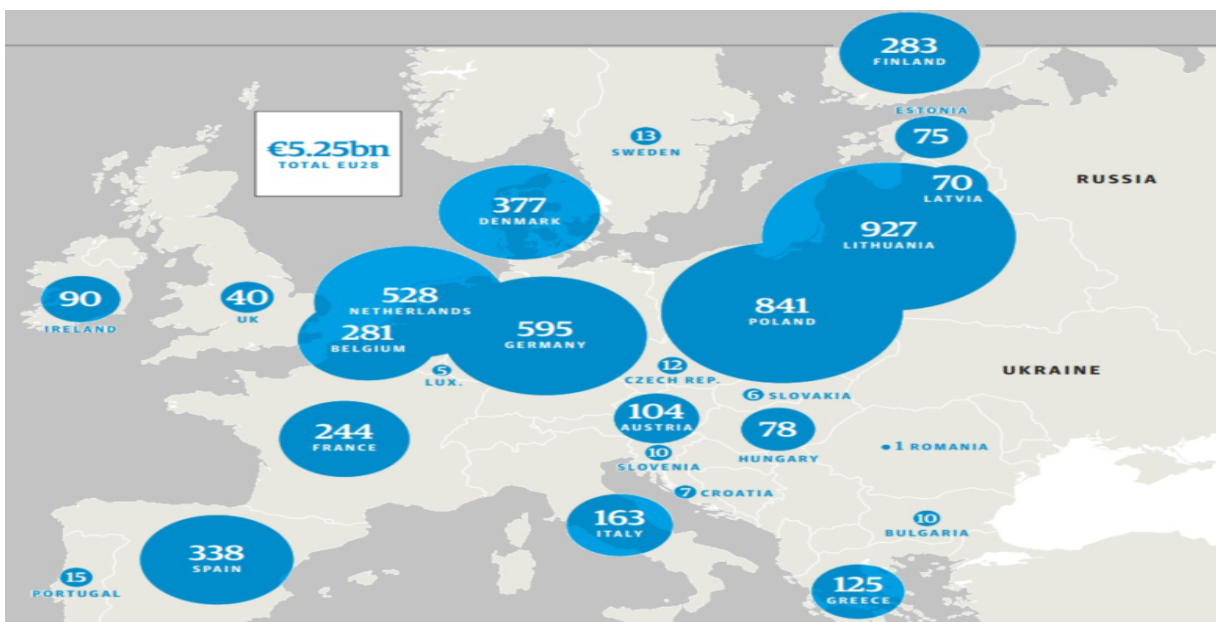
Russia has banned food and agricultural imports from countries that have imposed sanctions against it. See what items could disappear from Russian menus, and how much they are worth.



SOURCES: Eurostat, U.S. Department of Agriculture, Norwegian Seafood Council, Australian Minister for Trade and Investment, Canada Pork International (All data from 2013 except for Canadian pork, which is from 2012.)



SOURCE: EUROSTAT GRAPHIC: PAUL SCRUTON



منابع و مأخذ

1. Aris, B. (June 2014). *Impact of Sanctions on Russia: An Assessment*. European Leadership Network.
2. Clinch, M. (2014, 05 27). *What Russia-China relations mean for the dollar*. (CNBC) Retrieved 06 14, 2014, from <http://www.cnbc.com/id/101705303>
3. CORSI, R. J. (2014, 05 24). *RUSSIA STEPS UP WAR ON U.S. DOLLAR*. (WorldNetDaily Money) Retrieved 06 14, 2014, from <http://www.wnd.com/2014/05/russia-steps-up-war-on-u-s-dollar/>
4. Dreyer, I., & Popescu, N. (December 2014). *Do sanctions against Russia work?* European Union Institute for Security Studies.
5. Durden, T. (2014, 05 14). *Russia Holds "De-Dollarization Meeting": China, Iran Willing To Drop US Dollar From Bilateral Trade*. (Global Research) Retrieved 06 15, 2014, from <http://www.globalresearch.ca/russia-holds-de-dollarization-meeting-china-iran-willing-to-drop-us-dollar-from-bilateral-trade/5382215>
6. Lina, Y. (2011). *China, Russia sign revised bilateral currency settlement agreement*. Retrieved 03 05, 2014, from Xinhua: http://news.xinhuanet.com/english2010/china/2011-06/23/c_13946665.htm
7. *Moscow & Cairo to drop USD, use national currencies in bilateral trade*. (2015, 02 09). (Russia Today) Retrieved 04 01, 2015, from <http://rt.com/business/230447-russia-egypt-trade-dollar-drop/>
8. Nelson, R. (February 4, 2015). *U.S. Sanctions on Russia: Economic Implications*. Congressional Research Service, US.
9. *Ruble-yuan settlements booming, set to reshape global finance*. (2015, 05 11). (Russia Today) Retrieved 05 23, 2015, from <http://rt.com/business/254305-russia-china-trade-business/>
10. *Russia and Argentina to discuss using local currencies in trade*. (2015, 04 23). (Russia Today) Retrieved 05 01, 2015, from <http://rt.com/business/252417-russia-argentina-local-currencies/>
11. *Russia and Indonesia may switch to settlements in local currencies*. (2015, 04 09). (Russia Today) Retrieved 05 23, 2015, from <http://rt.com/business/248325-russia-indonesia-local-currencies/>
12. (September 2014). *RUSSIA ECONOMIC REPORT*. The World Bank in the Russian Federation.
13. (November 2014). *Russia Monthly Economic Developments*. The World Bank.
14. (October 2014). *Russia Monthly Economic Developments*. The World Bank.
15. (September 2014). *Russia Monthly Economic Developments*. The World Bank.
16. *Russia mulls more active crude, gas trading in ruble and euro*. (2014, 04 07). (Platts, McGraw Hill Financia) Retrieved 06 13, 2014, from <http://www.platts.com/latest-news/natural-gas/moscow/russia-mulls-more-active-crude-gas-trading-in-26766725>
17. *Russia, Turkey Agree to Boost Payments in National Currencies*. (2014, 11 26). (Sputnik International) Retrieved 04 02, 2015, from <http://sputniknews.com/business/20141126/1015188788.html>



18. *RUSSIAN FEDERATION, Monthly Economic Developments*. (2014, August 11). Retrieved from <http://www.worldbank.org/russia>
19. (September 2014). *The economic effects of the EU's Russia sanctions and Russia's counter sanctions*. Ministry of Finance, Finland.
20. *Time for Russia & Vietnam to think of switching to local currencies*. (2015, 04 07). (Russia Today) Retrieved 04 01, 2015, from <http://rt.com/business/247373-russia-vietnam-local-currencies/>
21. *Will India And Russia Go Over To Settling Accounts In National Currencies?* (2015, 02 29). (Sputnik International) Retrieved 04 25, 2015, from <http://in.sputniknews.com/russia/20150218/1013485065.html>



مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۴۳۲۶

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: سیاست‌های روسیه در برابر تحریم‌های اقتصادی علیه آن کشور

نام دفتر: مطالعات اقتصادی

تهیه و تدوین‌کنندگان: احسان نمازی، سیدعلی روحانی

ناظران علمی: محسن طلایی، سیداحسان خاندوزی

منتقاصی: کاظم جلالی (رئیس مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی)

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. اقتصاد مقاومتی

۲. تحریم

۳. اقتصاد ایران

۴. روسیه



تاریخ انتشار: ۱۳۹۴/۴/۱۵